

dat zich vaak koeriers onder de arrestanten bevonden, werd het in de loop van '42 voor het driemanschap de Groot-Jansen-Dieters steeds moeilijker, effectieve leiding te geven. Vielen er koeriers uit, dan duurde het soms maanden voordat nieuwe verbindingen gelegd waren met afgesneden groepen. Met Groningen, Friesland en Drente waren er sinds eind '41 in het geheel geen verbindingen meer, met Zuid-Limburg verdwenen zij in de zomer van '42. Het schijnt dat het driemanschap in de lente van '43 nog slechts regelmatig in contact stond met de districten Amsterdam, Haarlem, de Zaanstreek, Twente en Tilburg. Niettemin: het illegale werk werd onverschrokken voortgezet; elke illegale communist voelde zich daarbij gesteekt door de prestaties van het Rode Leger.

★

Zoals wij in deel 4 uiteengezet hebben, vormden de illegale CPN'ers een elite uit de vooroorlogse partij. Mede door de golven van arrestaties was het vaak nodig dat een beroep gedaan werd op de medewerking van vooroorlogse communisten die men in eerste instantie voor deelneming aan het illegale werk niet uitgenodigd had. Aan dat beroep werd niet steeds gehoor gegeven. Eind '42 werd in *De Waarheid* geschreven over 'talrijke gevallen van lafheid en onverschilligheid die wij geregeld ontmoeten.'¹ Het was voorgekomen dat partijleden opdrachten om opengevallen plaatsen in te nemen, geweigerd hadden. Dat werd met bitterheid vermeld en met diezelfde bitterheid was er iets eerder op gewezen dat de oproepen van *De Waarheid* om de arbeidsinzet in Duitsland door massale acties onmogelijk te maken, geen effect hadden gehad: 'De Nederlandse arbeidersklasse heeft zonder noemenswaardig verzet de deportatie van haar beste zonen aanvaard. De massastaking, door onze krant gepropageerd als enig middel om deze deportatie tegen te gaan, is uitgebleven.'²

De Jodendeportaties werden in dit verband niet genoemd, maar het spreekt vanzelf dat het Paul de Groot, hoofdredacteur van *De Waarheid*, niet ontgaan was dat ook zij niet tot massale protesten en stakingen geleid hadden.

Zelf was de Groot als Jood bijna in Duitse handen gevallen.

Medio oktober '42 was het adres in Zutfen waar hij met zijn vrouw en hun een-en-twintigjarige dochter Rosa ondergedoken was, 's nachts over-

¹ *De Waarheid*, 60 (12 dec. 1942), p. 8   ² A.v., 58 a (25 nov. 1942), p. 4.